

1. mai

Arbeidernes internasjonale kampdag

- et ressurshefte for SUs markeringer av dagen

Faglig utvalg 2008

Gode kamerater!

Dette heftet er ment for å gi nyttige råd til 1.maimarkeringa og tips til måter å feire dagen på. Og sakene er aktuelle temaer for hele det norske arbeidsmarkedet i tida framover.

I dette heftet finnes forslag til paroler knytta til hovedprioriteringene våre som er Tjenestedirektivet, Palestina og Ungdomsgarantien/ lærlingsituasjonen Om dere ikke har laget en egen parole til 1.mai enda, kan teksten om Tjenestedirektivet være til inspirasjon. Debatten om tjenestedirektivet er inne i siste innspurt. Derfor er det ekstra viktig at vi som SUere skolerer oss på hva direktivet innebærer, hva som er nytt og hva som er farlig for arbeidsmarkedet, slik at vi kan være med på å skape motstand gjennom leserrinnlegg og diskusjon med andre. Hvis mange nok er med kan vi klare å presse regjeringa til å bruke reservasjonsretten og dermed stoppe direktivet ved landegrensa. Det er vi som er unge i dag som vil tape på mer sosial dumping i framtidens arbeidsliv. Derfor er det viktig at vi som ungdom er i front mot forverringer for arbeidsfolk. Nå står kampen om tjenestedirektivet!

1.mai er en internasjonal kampdag.

Derfor har vi i år valgt å fokusere på Palestina og vår solidaritet med arbeidere i okkuperte Palestina. SU har lenge jobbet med Palestina og har i år gitt ut et Rødt Press med tema Palestina og hatt en Ideologikonferanse med vekt på Palestina. I tillegg til de som har vært i Palestina har vi også i dag Margrete som jobber for oss med utgangspunkt i Ramallah. Vi vil på 1.mai legge vekt på arbeideres forhold i okkupert Palestina og på at det er viktig at norsk fagbevegelse øker samarbeidet med palestinsk fagbevegelse. SU oppfordrer også til boikott av Israel og ønsker at fagbevegelsen også skal ta del i boikotten. I tillegg vil vi at universiteter og høyskoler skal ta til ordet for en akademisk boikott av Israel.

Dette heftet kan også lastes ned fra SU sine hjemmesider på www.su.no/arbeid

Da gjenstår bare å ønske lykke til med 1.mai
- og gratulerer med dagen!

Leif-Ove Hansen faglig leder i SU

Ps: er du ikke fagorganisert? Finn ditt forbund og meld deg inn. www.lo.no

1. Hvorfor 1.mai - og hvordan feire dagen?

1.mai er arbeidernes internasjonale kampdag. I sin tid kom forslaget om å gjøre dagen til noe virkelig stort fra de fagorganiserte i USA i forbindelse med den internasjonale arbeiderkongressen i 1889. I Norge var de første arbeiderne ute i gatene på 1.mai i Kristiania og Kristiansand 1890, og dagen ble markert med møter og sammenkomster flere andre steder. 8 timers arbeidsdag var et samlende krav for den internasjonale arbeiderbevegelsen. I 1947 ble 1.mai anerkjent som en offentlig høytidsdag. 1.mai er med andre ord en historisk dag, som er like aktuell som kampdag for arbeiderklassen verden over i dag. Det er fortsatt viktig at vanlige folk utfordrer og kritiserer myndighetene og borgerskapet, særlig når politikken som føres ikke gagnar flertallet. Vi lever i et klassesamfunn der arbeidsfolk blir utnyttet og 1.mai er en viktig dag for felles kamp for en bedre hverdag.

1.mai er en tradisjonsrik dag, noe som ofte merkes på arrangementene. For SU handler det om å sette vårt preg på feiringa ved å skape noe som er kult og som engasjerer ungdom innenfor de tradisjonelle rammene og arrangementene.

Før et vellykka arrangement må det alltid gjøres litt forarbeid. Forarbeidet til 1.mai kommer selvfølgelig an på hva dere ønsker å gjøre på selve dagen. På de aller fleste steder der 1.mai feires finnes det en 1.mai-komite som planlegger dagen. Der sitter ofte folk fra LO, Ap, SV og RV. Vanligvis er de veldig interessert i å få med flere ungdommer på planlegging og gjennomføring, og da særlig RU, SU og AUF. Det er lurt å sitte i 1.mai-komiteen om man har lyst til å være med på å bestemme paroler og hovedtalere. Ofte har LO og Ap en tendens til å velge sine folk (og gjerne eldre menn) som hovedtalere. Da er det viktig at SU er der for å presse på for unge talere og gode paroletekster. Å delta i 1.mai-komite trenger ikke å være mye jobb, men det er lurt å være tidlig ute for å melde interesse om at SU ønsker en plass.

Ingen folkefest er vellykka uten folk. Derfor er det viktig å mobilisere til arrangementet. Det er mange som ønsker å være med på å feire 1.mai, men folk kommer ikke alltid av seg sjøl. Dette skal dere gjøre noe med. Å dele ut løpesedler om hva som skjer på 1.mai og hvilke politiske saker som skal markeres er en god ide. Dette kan gjøres på mange måter: på bussen, dra på skolebesøk, lag et banner eller plakater som kan henge utenfor vinduene på kontoret deres, del ut løpesedler ved inngangen på kjøpesentret, spør butikker og kafeer om dere kan legge igjen materiell og henge opp plakater.

På litt større steder går folk ofte i tog på 1.mai. Der det finnes tog bør SU skape liv og røre. Dette er noe SUere rundt om i landet allerede er flinke til. Det er mange måter å markere seg i toget på, og kun fantasien setter grenser. Et godt eksempel til etterfølge er Østkanten SU, et lokallag i Oslo, som har lagd et eget SU-korps som skal spille på 1.mai. De har fått låne instrumenter og har klart å øve inn flere sanger. Andre tips kan være røde flagg, SU- flagg eller trommer. Selvfølgelig er det varierende hva man kan få til ut fra hvor mange man er. Er man få er det kanskje best å ta med seg løpesedler, flagg og slagord, mens man i de største byene kan få til mer. Det kan vær et hett tips å øve på forhånd hvis man legger store planer, da blir resultatet best.

Det er vanlig å spise 1.mai frokost før man går i tog. Som regel har SV frokost -arrangement, så hvis dere er et lite lokallag kan det være en god ide å være med på frokosten til SV. Men om dere ser ut til å bli en del ungdommer er det veldig hyggelig å ha sin egen frokost. Her kan man ha et

par appeller og øve på sanger og slagord. Disk opp med ferskt brød, eggerøre, ost, kaffe og annet godt. Det eneste man trenger å gjøre på forhånd er å handle inn varer og at noen flittige sjeler står opp ett par timer tidligere for å tilberede frokosten. Ett hett tips er å ha frokosten litt seinere enn klokka 8 hvis ikke toget går før 12. Unngå lang tid mellom frokosten og toget!

Det kan være lurt å ha en ”mellomlandingsstasjon” etter toget og før eventuelt kveldsarrangement. Det kan være å samles på en kafé, grille i parken, eller ha en politisk markering. Om det skjer noe hyggelig på ettermiddagen er det større sannsynlighet for at folk blir med utover kvelden. Og om det ikke skulle være noe kveldsarrangement kan det være en hyggelig måte å avslutte dagen på.

På kvelden bør man virkelig sette tenna i tapeten og hæla i taket. Alle store festdager må avsluttes på en anstendig måte, også 1.mai. En fest som SU arrangerer bør være åpen for alle, så det er lurt å unngå aldersgrense eller alkoholserving. Konsert er ofte et populært kveldsarrangement som krever en del forberedelser. Andre forslag kan være kafé eller kveldsdebatt. LO ungdom pleier å ha en del kule kveldshappenings på 1.mai, sjekk ut hva de planlegger der du bor!

Ting å tenke på:

- Mobiliser, mobiliser, mobiliser!
- Samarbeid er bra. Få gjerne med flere organisasjoner på å lage 1.mai frokost eller kveldsarrangement. Alt blir bedre om man er flere!
- Lag en parole/banner eller håndplakater til toget
- Ha med verveblokker og verv!

2. Politisk bakgrunn: EUs Tjenstedirektiv, Palestina, Læringsituasjonen og ungdomsgarantien.

Stopp Tjenstedirektivet!

Tjenstedirektivet

Ingress av: Leif-Ove Hansen, Faglig leder Sosialistisk Ungdom.

Tjenstedirektivet fra EU er nå godkjent i EU og Norge har 3 år på å implementere EU regelverket eller bruke reservasjonsretten mot direktivet gjennom EØS avtalen. Direktivet har nå vært ute til høring i Norge med syltynn høringsfrist fra departementet, dette var noe helt annet en den breie høringen man hadde blitt forespeilet fra regjeringen. Det er gledelig at

Finansdepartementet har bedt om en konsekvensutredning, og at LO har gjort det samme. Det som er så urovekkende med direktivet er at det er så uklart at en ikke kan lese ut fra lovteksten hvordan det vil virke i arbeidsmarkedet.

Det jeg frykter er at tjensteddirektivet kommer til å brutalisere norsk tjenstesektor og føre til enda mer sosial dumping hvis det blir godkjent av norske myndigheter.

Dette direktivet er et enda tydeligere bilde på at EU ikke tenker på noe annet enn profitt. Det er viktig å se at det er mennesker og ikke varer som skal flyttes rundt på i Europa for å utvide økonomien. Vi har også i det siste fått vite om et datalagringsdirektiv som kommer til å lagre all informasjon om hvor vi har vært på internett. Dette er en inngripen i det private liv som er like ille som under Sovjet. Presse for å avsløre terrorisme går utover folks privatliv og er en innskrenkning av friheten. Nedenfor kommer historien til tjensteddirektivet.

Det er nå vi må handle, folk må få vite hva som vil skje hvis vi godtar tjensteddirektivet!

Tjenstedirektivet

Tekst av: Kim-André Åsheim, Faglig leder i Ungdom mot EU , 2006.

Tjenstedirektivet, også kjent som Bolkensteindirektivet, ble opprinnelig lagt fram av kommissær Frits Bolkenstein i januar 2004. Formålet med direktivet er å liberalisere tjenstesektoren i EU, som står for ca. 70 % av EUs samla BNP. Tjenstesektoren består av for eksempel byggefirma, vannverk og helsevesen. Tjenstedirektivet har møtt stor motstand, blant annet på grunn av det såkalte ”opprinnelseslandsprinsippet” som kritikere mener legger opp til omfattende sosial dumping.

Bakgrunn

På et toppmøte i Lisboa i mars 2000 ble den såkalte *Lisboastrategien* spikret fast. EUs politikere ble da enige om at EU skulle bli ”verdens mest konkurransedyktige og kunnskapsbaserte økonomi innen år 2010”. For å nå dette målet mener EU at omfattende liberalisering av økonomien er nødvendig. EU utarbeider hvert år rapporter der de analyserer situasjonen i de ulike medlemslandene. Danmark fikk for eksempel i en rapport fra 2005 beskjed om at arbeidsledighetstrygden deres varer for lenge, at det ikke er nok restriksjoner på å få førtidspensjon og at det offentlige forbruket er for høyt.¹ Danmarks økonomi var ikke liberalistisk nok. 70 % av EU-landas BNP består av tjenester.² Når EU-kommisjonen mener at liberalisering er svaret på EUs økonomiske utfordringer, er det ikke rart at de ønsker å liberalisere tjenstesektoren, som er målet med tjensteddirektivet.

Historie

Direktivet ble lagt fram av tidligere kommissær for det indre marked Frits Bolkenstein i januar 2004. Hans arvtaker heter Charlie McGreevy og han ønsker også å få gjennomført direktivet inkludert det omstridte opprinnelseslandsprinsippet. I februar 2006 ble direktivet behandlet av EU-parlamentet, der det ble gjort en del endringer. I mars 2006 skal Det europeiske råd (Rådet) behandle parlamentets forslag til tjensteddirektiv.

Innhold

Tjenstedirektivet er bygd på to hovedprinsipper; prinsippet om gjensidig godkjenning og

opprinnelseslandsprinsippet.³ Prinsippet om gjensidig godkjenning vil si at hvis en tjenestetilbyder er godkjent i ett EU-land, skal tilbyderen godkjennes i alle andre EU-land også. Opprinnelseslandsprinsippet går ut på ansvaret for kontroll av et firma som utfører en tjeneste i et land ligger hos det landet hvor firmaet har hovedkontor. Prinsippet medfører for eksempel i praksis at et polsk firma kan utføre byggeoppdrag i Norge og bare forholde seg til polske arbeidsmiljøregler og polsk lønnsnivå. Når folk arbeider i Norge under forhold som ligger langt under norsk lønns- og arbeidsvilkår, står vi overfor sosial dumping. Det har alltid vært et viktig krav for fagbevegelsen å kreve norsk lønn i Norge, siden lønna ikke skal bestemmes etter hvor du kommer fra. Europeisk fagbevegelse har vært skeptisk til direktivet. Da direktivet var til behandling i EU parlamentet i februar 2006, demonstrerte 30-50.000 mennesker utenfor parlamentsbygningen i Strasbourg. Hovedkravene var at direktivet måtte respektere kollektivforhandlinger og streikeretten, at direktivet måtte utelate sektorer som vikarbyråer og vakselskaper, en klargjøring av at direktivet ikke må berøre liberalisering av tjenester av allmenn interesse og at medlemsstatene skal ha frihet til selv å definere hva som er tjenester av allmenn interesse og hvordan disse skal organiseres, og ikke minst en fjerning av opprinnelseslandsprinsippet.⁴ Før avstemningen i EU-parlamentet ble de konservative i parlamentet (EPP) og sosialdemokratene (PSE) enige om et kompromiss der opprinnelseslandsprinsippet skal være tatt bort. Blant annet mener svensk LO at fagbevegelsens krav har fått fullt gjennomslag, mens den rød-grønne gruppa i EU-parlamentet (GUE/NGL) er skeptiske. Det er gode grunner til skepsisen. For det første er det nye direktivforslaget skrevet på en meget uklar måte. For det andre kan ingen være sikker på hvordan direktivet blir brukt i praksis før direktivet har vært prøvd i EF-domstolen. Domstolen har en tendens til å vektlegge de fire frihetene, med fri flyt av varer, kapital, arbeidskraft og tjenester i det indre markedet, noe som ikke lover godt for arbeidstakere. Tjenstedirektivet skal omfatte tjenester som søppelhåndtering, vannforsyning, hotell- og restaurantvirksomhet, byggebransjen og renhold. Det er i direktivet innført et skille mellom ”tjenester av allmenn interesse” og ”tjenester av allmenn økonomisk interesse”, og landene kan til en viss grad definere dette selv. Tjenester som er unntatt av direktivet er tjenester av allmenn interesse, bransjer med egne direktiv (f.eks. post og vakselskaper), vikarbyrå og transport.

Konklusjon

Ledende EU-politikere har uttalt at tjenstedirektivet er null verdt uten opprinnelseslandsprinsippet. Med en så uklar direktivtekst, legger EU-politikere opp til at det er EF-domstolen som skal stå for klargjøringa når de første tvistene rundt direktivet kommer opp. Dermed skyver de EF-domstolen framfor seg for å få gjennomført upopulære reformer. Ungdom mot EU kommer til å fortsette å jobbe for at direktivet ikke skal gjelde i Norge, så lenge viktige områder som opprinnelseslandsprinsippet ikke er avklart på en tilstrekkelig måte.

¹ ”EU-domstol eller fagforeningsmakt”, De Facto, Mars 2005

² Europa-Parlamentets lovgivningsmessige beslutning om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om tjenesteydelser i det indre marked (KOM(2004)0002 - C5- 0069/2004 - 2004/0001(COD))

³ Dag Seierstad, Ny Tid 11. desember 2004

⁴ European Trade Union Confederation, www.etuc.org

Ressurser

LOs Brusselkontor: <http://www.lo.no/brussel>

ETUC: <http://www.etuc.no>

Direktivet: http://www.folkebevaegelsen.dk/pdf/tekst_som_vedtaget.pdf

Forslaget til tjenstedirektiv

Innledning av: Dag Seierstad, 2006

Debatten om tjenstedirektivet er full av forvirring. Ett av de verste eksemplene på misvisende informasjon er TV2/Nettavisen fra 16. februar der ingressen fastslår: ”Polakker og andre arbeidere fra EU-land skal ha norsk lønn hvis de jobber i Norge. Det bestemte EU-parlamentet torsdag.”

Men ”norsk lønn” fins ikke. I store deler av arbeidslivet fins det riktig nok tarifflønn. Men i resten av arbeidslivet fins det bare tilbud og etterspørsel. Er du der ikke fornøyd med lønna du tilbys, får du prøve andre steder. Så lenge det fins andre steder å gå til. Ingen norsk lov hindrer en arbeidsgiver å tilby verken 50 eller 20 kroner timen.

Jeg starter med en skildring fra virkeligheten – slik den var før vi satte navnet sosial dumping på slikt.

- "Kampen om ... oppdrag ... har utviklet seg til en veritabel krig der alle midler brukes. En rekke selskaper opererer uten å betale moms, skatt eller tarifflønn til ansatte, bare 15-20 av 100 selskaper er seriøse ..."
- "...laveste anbud på en jobb kan ligge på en femtedel av høyeste anbud."
- "...selskapene benytter seg av en rekke mer eller mindre lovlige metoder for å få ned kostnadene. De ansetter først og fremst uorganisert arbeidskraft, og med dagens situasjon på arbeidsmarkedet er det lett å finne personer som tar en jobb lønnet under tariff."
- "... det er grelle eksempler på krav fra arbeidsgiver om å arbeide opptil syv timer ekstra hver dag uten betaling. En person som ikke var villig til dette fikk sparken."

Hvor i all verden er denne skildringen fra?

Dette er Bergen for 16 år sia – fire år før Norge havna i EØS og ble del av EUs frie flyt av arbeidskraft. Og det er rengjøringsbransjen det handler om.

Og avisa er ikke Klassekampen før Bjørgulv Braanen begynte å kvalitetssikre stoffet. Reportasjen er fra Dagens Næringsliv fra 5. april 1990 – mens Kåre Valebrokk styrte der.

Sosial dumping er altså ikke noe nytt, noe som kommer med baltere og polakker. Jeg starter med dette glimtet fra den sosiale virkeligheten, fordi debatten om tjenstedirektivet blir meningsløs uten at vi legger til grunn hvilken virkelighet dette direktivet skal inn i.

Formålet med direktivet

Formålet med tjenstedirektivet er å øke konkurransen om å yte tjenester på tvers av grensene i EU- og EØS-området. Det må til for at EU skal bli verdens ”mest dynamiske og konkurransedyktige område” – mener EU-kommisjonen.

To hovedprinsipp var kjernen i forslaget til EU-kommisjonen, prinsippene om gjensidig godkjenning og om opphavsland. Det betyr at tjenesteytere som er godkjent i ett EU- eller EØS-land, skal kunne tilby tjenestene sine i alle andre EU- og EØS-land. Og det betyr at ansvaret for å kontrollere selskap som yter tjenester i andre land, skal legges til det landet der selskapet har registrert seg – og ikke i det landet der tjenestene utføres.

Opphavslandsprinsippet – er det vekk?

I mange medieoppslag hevdes det at opphavslandsprinsippet nå er tatt ut av tjenstedirektivet. Det er direkte feil. Det er vist til dette prinsippet mange steder i direktivteksten, for eksempel i punkt 6 i innledningen der det står at *”det bør innføres en velavveid kombinasjon av foranstaltninger som omfatter målrettet harmonisering, administrativt samarbeid, anvendelse av opprinnelseslandets bestemmelser og oppmuntring til å utarbeide atferdskodekser på bestemte områder.”* (Oversatt fra den danske versjonen av parlamentsvedtaket.)

Opphavslandsprinsippet innebærer at et selskap som yter tjenester i andre land, skal følge regelverket i det landet der selskapet er registrert – og ikke i det landet der tjenestene ytes. Kontrollen med at regelverket følges, skal også utføres av det landet der selskapet er registrert.

Det som er tatt vekk i EU-parlamentets vedtak, er presiseringen av hva opphavslandsprinsippet omfatter: I forslaget til EU-kommisjonen sto det at *”tjenesteyterens etablering, virke og atferd, tjenesteytelsens kvalitet og innhold samt normer og sertifiseringer”* skal følge regelverket i opphavslandet. Den presiseringen er tatt ut.

”Nødvendig å avklare ...”

Det er derfor svært uklart hvilken rekkevidde opphavslandsprinsippet er gitt i vedtaket til EU-parlamentet. At det virkelig er uavklart, uttrykkes direkte i punkt 37 i innledningen der det står at *”det er nødvendig å avklare i hvilken utstrekning tjenesteytere omfattes av lovgivningen i den medlemsstat hvor de er etablert, og i hvilken utstrekning lovgivningen i den medlemsstat hvor tjenesteytelsen utføres, gjelder”*.

Hvordan og når det skal avklares, sies det ikke noe om. Skal det avklares i sjølve direktivteksten – eller skal jobben overlates til EF-domstolen? Det står det ikke et ord om. Overlates det til EF-domstolen, vet vi i hvilken retning direktivet vil tolkes. EF-domstolen ser det som sin hovedoppgave å sikre integrasjonen mot *”en stadig tettere union”*, og den har i praksis valgt å se markedsliberalisme som virkemidlet for å få til en slik integrasjon.

”Det er nødvendig å avklare”, men vil det bli avklart? Uklarheten er nødvendig for dem som vil dempe opprøret omkring tjenstedirektivet. I klartekst: Et direktiv som likner på det EU-kommisjonen foreslo, vil ikke kunne vedtas uten å utløse en sosial forbitrelse av uforutsigbare dimensjoner.

Aldri så voldsomme protester

Aldri har noe EU-forslag blitt møtt med så voldsomme protester – fra fagforbund, fra forbrukerorganisasjoner og fra organisasjoner for brukere og klienter innen helse- og sosialsektoren. Europeisk fagbevegelse har stått sammen om å fordømme forslaget til

tjenestedirektiv og har mobilisert fram kraftige demonstrasjoner rundt om i Europa. De fleste fagbevegelsene fra Øst-Europa har gått imot direktivet – mens regjeringene i øst stort sett har hilst direktivet velkommen. Regjeringer i flere vestlige EU-land er satt under kraftig press for å stoppe direktivet.

Viser EUs sanne ansikt

Problemet for dem som vil ha et tjenestedirektiv, er at det i sin opprinnelige form så utslørt viser EUs sanne ansikt. Det er faktisk slik EU er ment å være. Alle EU-traktater, fra Roma-traktaten til i dag, fastslår at det skal være fri flyt av tjenester på tvers av grensene i EU. Det er det EU-kommisjonen tok konsekvensen av da den gikk inn for et direktiv som fjerner mest mulig av det som hindrer den frie flyten av slike tjenester.

Men EUs sanne ansikt har ingen folkelig forankring. Forslaget til tjenestedirektiv ble det kraftigste nei - argumentet ved folkeavstemningene i Frankrike og Nederland i mai i fjor. Skal EU ha et minimum av folkelig forankring, må EUs sanne ansikt skjules.

Hvis fagbevegelsen holder trykket oppe, er det grunn til å tro at innholdet i tjenestedirektivet vil være uklart helt til det er endelig vedtatt – hvis det overhodet lar seg gjøre å vedta det.

Vertslandet skal kontrollere – men ut fra hvilket regelverk?

På ett punkt har EU-parlamentet svekka opphavlandsprinsippet. Sjøl om det altså er uklart hvilket regelverk grensekryssende tjenesteytere skal følge, skal kontrollen med at regelverket følges, ikke lenger ligge hos opphavlandet. Vertslandet har hovedansvaret for å kontrollere – riktig nok i et uklart definert samarbeid med opphavlandet.

Det betyr at i den grad opphavlandets regler fortsatt skal følges, skal norske myndigheter kontrollere grensekryssende tjenesteyting etter regelverket i 27 EU- eller EØS-land. I samme grad vil det fortsatt være fristende for tjenesteytere – også for norske tjenesteytere - å etablere seg der hvor reglene er slappest.

EU-kommisjonen kunne derfor trygt fastslå i pressemeldingen etter parlamentsvedtaket at formålet med direktivet fortsatt er det samme: *”å fjerne alle hindringer for den fri bevegelse av tjenesteytelser i EU”*.

Hvilke tjenester omfattes?

Det har derfor stått hard strid om hvilke tjenester direktivet skal omfatte. EU-kommisjonen ville at direktivet skulle omfatte alle tjenester med unntak for *”tjenester av allmenn interesse”* som for eksempel offentlig helsevesen og utdanning – og med unntak for tjenester som har fått sine egne direktiv (post, transport). Det innebar at *”tjenester av allmenn økonomisk interesse”* som vann-, strøm- og gassforsyning skulle omfattes av direktivet. Det siste var parlamentet enig i *”hvis de allerede er privatisert”*.

Parlamentet vedtok å unnta finansielle og juridiske tjenester fra direktivet. Det er også vikarbyråer, riktig nok med tilføyelsen *”på det nåværende tidspunkt”*. Unntatt er også radio, TV og kinovirksomhet, lotterier, kasinoer og veddemål. Helsetjenester, sosial boligbygging, barneomsorg og *”familietjenester som sikter mot å støtte familier og unge mennesker”* er også unntatt. Om det betyr at hjemmehjelp og hjemmesykepleie, er unntatt, er uklart.

Trass i unntakene anslås det at halvparten av alt arbeidsliv i EU faller inn under direktivet. EU-kommisjonen kan derfor trygt fastslå i sin pressemelding etter parlamentsvedtaket at formålet med direktivet fortsatt er det samme: ”å fjerne alle hindringer for den fri bevegelse av tjenesteytelse i EU”.

Det kan være langt fram til endelig vedtak. Statsråder fra de 25 regjeringene skal ta standpunkt til direktivet når de møtes i Ministerrådet seinere i vår. De vil ganske sikkert ikke fatte nøyaktig samme vedtak som EU-parlamentet. Dermed blir det en ny runde gjennom EU-kommisjon, parlament og råd.

Og uansett hvor mye tjenstedirektivet begrenses og tilskjæres før det blir endelig vedtatt, vil det øke konkurransen mellom mennesker som må livberge seg i de delene av arbeidslivet der arbeidstakere alt på forhånd er mest maktesløse.

Norsk arbeidsrett gjelder

De siste versjonene av tjenstedirektivet har gjort det klart at lønnsregler og arbeidsrettslige forhold ikke omfattes av direktivet.. Kontrollen med lønns- og arbeidsvilkår skal også utføres av vertslandet, det landet der tjenestene faktisk ytes. De viktigste delene av den norske arbeidsmiljøloven vil derfor fortsatt gjelde for alt arbeid som utføres i Norge.

Det hjelper derimot ikke at direktivet ikke griper inn mot norske ”lønnsregler”. I Norge har vi ingen lønnsregler utover dem som fins i tariffavtaler, samtidig som store deler av norsk arbeidsliv ikke dekkes av noen tariffavtale. Det er i de delene av arbeidslivet konkurransen fra utenlandske tjensteytere vil bli særlig følsom.

Undergraver likevel tariffbestemte lønns- og arbeidsvilkår

Tjenstedirektivet vil føre til at det blir langt flere utenlandske tjensteytere i Norge - og de vil særlig rykke inn i de delene av arbeidslivet der det ikke fins tariffavtaler - eller der dagens tariffavtaler ikke lar seg forsvare hvis stadig større deler av bransjen opererer uten tariffavtale.

Tariffbestemte lønns- og arbeidsvilkår kan undergraves også i andre deler av arbeidslivet, f.eks. overalt der konkurranseutsetting og privatisering legger press på arbeidstakerne når selskap må underby hverandre for å vinne kontrakter.

Utstasjoneringsdirektivet gjelder

Utstasjoneringsdirektivet gjelder når et utenlandsk selskap bruker egne ansatte for å utføre et oppdrag i Norge. Da må arbeidet utføres i samsvar med norsk arbeidsmiljølov, og Norge kan ha regler som sikrer et minstenivå på de lønningene som betales. De eneste reglene vi har, er loven om allmenngjøring av tariffavtaler.

Allmenngjøring av tariffavtaler – brukbart så langt det rekker

Loven om allmenngjøring av tariffavtaler er siste året blitt brukt for å sikre at tariffbestemte minstelønnsatser skal gjelde i utsatte bransjer og distrikt (bygg- og anlegg i Oslo-området og på Vestlandet). Men det er vanskelig å kontrollere hvilken lønn utenlandske arbeidstakere faktisk får. Det viser alle eksemplene land og strand rundt det siste året på timelønner fra 9 kroner og

oppover. Og hvis arbeidsinnvandrere tar arbeid som sjølstendig næringsdrivende (kontraktører), gjelder ingen tariff lønn.

Erfaringene viser at allmenngjøring av tariffavtaler bare er effektivt der en har et godt utbygd apparat av lokale tillitsvalgte tett innpå de aktuelle arbeidsplassene. I bransjer med lav organisasjonsgrad er allmenngjøring ikke forsøkt, og ville antakelig vise seg lite effektivt.

Offentlig minstelønn?

Sosial dumping er likevel en direkte konsekvens av et direktiv som øker konkurransen på tvers av grenser. Det hjelper ikke at direktivet ikke griper inn mot nasjonale regler for lønn og arbeidsvilkår.

Dette kan tvinge fram offentlig minstelønn også i Norge. En offentlig minstelønn kan hindre de verste formene for lønnsdumping, men den vil aldri bli lagt så høyt at den ikke undergraver de tariffbestemte minstelønnsatsene. Det viser erfaringene fra land som har innført offentlig minstelønn.

Økt konkurranse øker faren for sosial dumping

I over tjue år har budskapet vært det samme. Konkurranse er bra. Det bedrer produktiviteten, utnytter kapital, naturressurser og arbeid mer effektivt, senker prisene, øker realinntektene og gir samfunnsøkonomiske gevinster som vi alle drar nytte av.

Så enkelt er det ikke. En viktig grunn er at konkurranse på markedene for varer og tjenester også øker konkurransen på arbeidsmarkedet. Da er det maktforhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker som avgjør hva som skjer, og hvordan fordeler og ulemper fordeles.

Alt som øker konkurransen i arbeidslivet, øker samtidig omfanget av sosial dumping. Det skyldes at konkurransen skal skje på et arbeidsmarked som omfatter 28 land med enorme forskjeller i lønns- og arbeidsvilkår, i regelverk og i vilkår for fagorganisering – og der de fleste land har tilpassa seg årelang massearbeidsløshet. Forslaget til tjenstedirektiv øker faren for sosial dumping nettopp fordi europeisk arbeidsliv alt på forhånd er så maltraktert av sosial dumping.

Den viktigste ulempen med det omstridte tjenstedirektivet er at økt konkurranse vil føre til mer sosial dumping i de delene av arbeidslivet der uorganiserte mennesker konkurrerer om jobber omgitt av et hav av massearbeidsløshet.

Jeg begynte i Bergen. La meg avslutte i Tsjekkia – og fortsatt ha Dagens Næringsliv som kilde:

Men tsjekkere jobber svart i Tyskland, er det ukrainere som jobber svart i Tsjekkia. De kommer seg inn i Tsjekkia på måter som ukrainsk mafia kontrollerer. Det kan f.eks. skje i form av avtaler med et tsjekkisk firma oppretta for anledningen. Dette firmaet forsyner tsjekkiske entreprenører med ukrainske arbeidere til en timepris på 20-30 kroner. Av det får ukrainerne 7 kroner. Men med 60-70 timers arbeidsuke kan de likevel tjene det 10-dobbelte av hva de ville gjøre i Ukraina - dersom de hadde fått seg jobb der.

Under slike vilkår blir arbeidslivet brutalt - og arbeidskrafta lite verdt. Dagens Næringsliv siterer lederen for Arbeidstilsynet i Praha slik. *“Når noen av de illegale arbeiderne dør, blir liket ryddet av veien med en gang. Dette organiseres av den ukrainske mafiaen.”* (7.8.97).

Det er denne virkeligheten EU skal slippe tjenstedirektivet løs i.

4 grunnar til å sei nei til Tenestedirektivet

av **Tore Syvert Haga, leiar UMEU**

Fare for færre lærlingplassar

Det er allereie i dag mangel på lærlingplassar i Noreg. Målet med tenestedirektivet er å auke konkurransen i tenestemarknaden. Me ser allereie i dag korleis mange verksemder driv med sosial dumping, og med det sett seriøse bedrifter i klem. Med auka prispress er det fare for at færre norske bedrifter tek seg råd til å ta inn lærlingar.

Ein kan heller ikkje påleggje utanlandske bedrifter som tek oppdrag i Noreg å ta inn lærlingar. Om direktivet fører til at fleire oppdrag går til utanlandske verksemder, vil det automatisk føre til færre lærlingplassar.

Meir sosial dumping og utbytting

Sosial dumping er når arbeidskraft blir betalt dårlegare enn det som er vanleg i bransjen. Dei mest kjente eksempla på sosial dumping er underbetaling av austuropeiske byggearbeidarar, men sosial dumping skjer og i andre bransjar, som reinhald, hotell og restaurant.

Tenestedirektivet vil føra til meir underbetaling av utanlandsk arbeidskraft og sosial dumping. Målet med direktivet er at det skal bli lettast muleg for utanlandske bedrifter å tilby tenester og ta oppdrag i Noreg. Mange av dei kontrolltiltaka som blir brukt for å hindra sosial dumping kan bli forbode.

Sosial dumping er djupt umoralsk, fordi det fører til at utanlandske arbeidstakarar får dårlegare betalt fordi dei er utanlandske. Sosial dumping er og eit problem for norske arbeidstakarar, sidan standardane i arbeidslivet blir undergravd. Når oppgangstidene sluttar, og arbeidsløysa aukar igjen, kan mange få valet mellom å gå ned i løn eller å miste jobben.

Press mot den offentlege utdanninga

Det er uklart i kva grad utdanningssektoren er omfatta av direktivet. I utgangspunktet er ikkje offentlege tenester inkluderte, men tenester som er basert på brukarbetaling og delvis opne for konkurranse, er inkluderte. Innan deler av norsk utdanningssektor er det allereie brukarbetalingsbaserte tilbod. Om utdanning er omfatta, vil det kunne føre til at det blir fritt fram for utanlandske bedrifter å etablere privatskular. Korleis direktivet skal tolkast, blir avgjort av EF-domstolen, ein domstol som i hovudsak har til oppgåve å sikra fri flyt av mellom anna tenester over grensene.

Dårlegare kår på ferie- og deltidjobben

Mange ungdommar har jobb på sida av utdanninga, eller dei jobbar fulltid. Sosial dumping fører til dårlegare løns –og arbeidsvilkår i fleire sektorar kor mange unge jobbar, som hotell, restaurant og bygging. Ungdom er utsette for sosial dumping, fordi ein har svakare tilknytting til arbeidsmarknaden og i mindre grad enn vaksne er fagorganisert.

Vondt verre

Mangel på lærlingplassar, sosial dumping, press mot den offentlege utdanning og dårlege arbeidsvilkår for ungdom er store problem allereie i dag. Problema blir større, og det blir vanskelegare å løysa dei, om Tenestedirektivet blir innført i Noreg.

Bli med i kampen mot EUs Tjenestedirektiv - hold deg oppdatert på www.umeu.no
--

Solidaritet med Palestina Boikott Israel – Boikott apartheid.

Du kommer deg ikke på jobb fordi jobben din plutselig befinner seg på andre siden av en mur og du kommer ikke forbi sikkerhetsvaktene på veien rundt. Du kommer deg ikke inn ikke inn til byen fordi det eneste transportmidle er t-banen som nå koster dobbelt så mye som bussen du tok før. Miljøfarlig industri flyttes inn i din landsby, du blir slave hos nye bosettere og får ikke betalt likt betalt for de jobbene som tilbys.

Dette er virkeligheten for Palestinere som bor i områder okkupert av Israel. Palestinske bønder får ikke solgt sine varer og palestinere kommer seg ikke på jobb. Okkupasjons staten Israel bryter alle regler og konvensjoner for okkupasjon og har laget et apartheid regime i de okkupert områdene. Palestinere er som fanger i sine okkuperte områder. Israel har involvert fagforeningsknuseren og lønnsdumperen Connex/Veolia til å bygge Jerusalems nye t-bane nett. Selskapet kjører norske busser, danske t-baner finske tog og det meste i Usa. De driver også med byggearbeid og renovasjon. Denne nye t-banen bygges på okkupert område, men bygges for å koble de Israelske koloniene i og rundt Jerusalem sammen. T-banen kan ses som en forlengelse av muren og kommer i enda større grad til å fortrenge palestinere ut av Jerusalem, dette er i strid med Genneve - konvensjonen. Israel tenker langsiktig når de bygger denne t-banen, det kommer til å være enkelt å fjerne en mur, men store infrastruktur som en t-bane kan en ikke fjerne. Vi må vise motstand mot apartheid staten Israel på mange måter. Solidaritet gjennom fagorganisasjonene her hjemme og i Palestina er en måte å presse Israel. Vi må vise folk realitetene i de okkuperte områdene å vise palestinske fagorganisasjoner at vi støtter dem i en boikott. Forhandlinger har ikke ført til noe, det eneste en stat som Israel reagerer på er økonomiske sanksjoner. Boikott av Israelske varer, og boikott av selskaper som hjelper til å bygge opp apartheid i okkupert områder. (For mer utfyllende tekst. Se Rødt Press.)

60 år – 60 for mange.

**Av: Aleksander Dypvik Myklebust
SUs Palestinagruppe**

1.mai er selve festdagen for oss sosialister. På denne dagen har vi mellom feiring og protesttog i over hundre år stoppet opp og sendt våre tanker og vår hjelp til våre kamerater i andre land - internasjonal solidaritet er en viktig del av 1.mai.

I år bør vi stoppe opp og se til Palestina, og sende vår solidaritet til våre kamerater som på sekstiende året kjemper mot israelsk okkupasjon og undertrykkelse. Våre kamerater i Palestina har en knallhard kamp – i tillegg til å kjempe mot den israelske militære overmakten kjemper de, som oss, mot sin egen overklasse, enten den kommer til uttrykk gjennom korrupte pamper i selvstyremyndighetene eller regulære kapitalister som underbetaler og utnytter Palestinas lutfattige arbeidere. Mer enn noengang trenger våre palestinske kamerater vår hjelp.

I seksti år har de måttet se stadig mer av sin jord, sitt vann, sin familie og sin identitet bli tatt og knust av israelerne. I seksti år har verden latt dem i stikken. I år markerer SU disse seksti årene med en landsomfattende solidaritetskampanje, med sikte på det som internasjonalt kalles BDS – boikott (Boycott), uttrekning av investeringer (Divestment) og sanksjoner (Sanctions).

BDS er bruk av makt, det er oppvising av kompromissløs handlekraft. Og det er nettopp det som trengs. Israel har ikke sluttet med sine terrorbombinger og massakre, de har ikke fjernet et eneste fornedrende check-point, de har år for år økt antall folkerettsstridige bosettinger og antall palestinske fanger, og deres apartheidsystem blir stadig mer brutalt og omfattende. Endeløse runder med tafatt prat om besinnelse og krav om at ”partene må snakke sammen”, som vi hører det fra vestlige sentrumspolitikere, bidrar ikke til annet enn at okkupasjonsmakten får feste sitt grep ytterligere - Israel vil ikke gi etter før okkupasjonen og apartheidsystemet blir for kostbart for dem.

For øyeblikket er det snarere motsatt. Israel får en stadig større industri som tjener direkte på okkupasjonen, og mest dramatisk er planene om utvikling av industrisoner på de okkuperte områdene. I disse sonene vil israelske fabrikker ligge, og arbeiderne vil være lutfattige menn og kvinner fra de omkringliggende palestinske landsbyene. Slik kan israelsk industri skaffe seg billig og føyelig arbeidskraft, samtidig som man kan slippe ut giftstoffer fra produksjonen uten at det skader israelske innbyggere. Et slikt pilotprosjekt har SU allerede besøkt ved Tulkarem på Vestbredden, like ved den internasjonalt anerkjente grensen til Israel. Her ligger den israelske kjemikaliefabrikken Geshuri, etablert sent på 1980-tallet. Tidligere hadde fabrikken ligget på innenfor Israels 1948-grenser, men de voldsomme skadene giftutslippene gjorde på lokalmiljøet gjorde at fabrikken ble trukket for retten med krav om relokalisering. Israelske domstoler gav lokalbefolkningen medhold i kravet om flytting, og fabrikken ble plassert der den ligger i dag, på okkupert palestinsk område. I dag pumper Geshuri-fabrikken ut giftstoffer hele året, med unntak av to uker på sommeren, da fabrikken stenges. Grunnen til dette er at vindretningen i disse to ukene snur, og blåser mot Israel.

Det israelske apartheidsystemet har av verdens fremste frihetskjemper blitt fordømt. Nelson Mandela og Desmond Tutu, to av heltene fra kampen mot apartheid i Sør-Afrika, har sammenliknet apartheid i Israel med det de selv kjempet mot, og FNs spesialutsending, John Dugard, har omtalt det som ”et apartheidsystem verre enn det som eksisterte i Sør-Afrika”.

I seksti år har palestinerne måttet leve med undertrykkelse, okkupasjon og etnisk rensing. 2008 bør bli husket som året det internasjonale trykket mot Israel virkelig tiltok. La oss bruke årets 1.mai til å bidra til dette trykket. La oss gjennom boikott, avinvesteringer og sanksjoner sende et klokkeklart budskap til Israel om at vi ikke tolererer en eneste massakre til, ikke en industrisone med slaver til, ikke en meter mur ekstra, ikke enda en massearrestasjon eller et eneste palestinsk barn skutt av israelske soldater. La Israel få merke at vi aldri vil akseptere apartheid og etnisk rensning, enten det skjer i Santiago, Johannesburg, Jenin, Srebrenica eller på Aust-Vågøy.

60 år er 60 for mange – til lykke med 1.mai!

Fagforbundets Ungdom av Tarjei Leistad, nestleder Fagforbundet Ungdom

LO har et samarbeid med palestinsk fagbevegelse PGFTU (Palestine General Federation of Trade Unions). LO støtter årlig palestins fagbevegelse med diverse prosjekter. Her er et lite innblikk i de erfaringene LO har om situasjonen i Palestina og for palestinsk fagbevegelse.

Byggingen av muren på palestinsk okkupert jord som startet i 2002 førte til at Vestbredden ble totalt isolert fra omverden. Eksporten av varer fra Vestbredden er på et minimum. Palestinsk sko industri har nesten stoppet helt opp. En av de store fabrikkene i Nablus som hadde ca 420 arbeidere i 2000, har ni arbeidere igjen. Den lille eksporten som fortsatt eksisterer går i all hovedsak til Israel, mens israelske varer importeres i større omfang enn før til de palestinske områdene. Palestinsk næringsliv ligger med brukket rygg. Palestinerne er i dag den mest bistandsavhengige befolkningen i verden. Israel gjør det de kan for å isolere palestinerne med sikkerhet som begrunnelse. Muren og 547 sikkethetskontrollene på Vestbredden sørger effektivt for total kontroll over palestinernes liv. Palestinerne største arbeidsgiver er offentlig sektor som sysselsetter ca 35.000. Norske myndigheter bidrar med betydelige midler for å holde det palestinske samfunnet gående. I 2007 overførte Norge 540 millioner til utdanning, energisektoren og godt styresett. I tillegg bidrar Norge med 160 millioner til UNWRA, FNs organisasjon for de palestinske flyktingene som er bosatt i Gaza, Vestbredden, Jordan, Syria og Libanon.

Livssituasjonen for palestinsk ungdom er vanskelig. Etter endt utdanning og gode eksamensresultater er det kun et fåtall som får fast arbeid. Flere ungdommer fortalte at mange har store psykiske problemer som følge av at de ikke får jobb. Arbeidsledigheten for ungdom mellom 18 og 35 år er ca 35 %. I løpet av 2006 og 2007 har ca 43.000 ungdommer forlatt de palestinske områdene. De fleste har reist til nabolandene, men mange har også fått plass på universiteter i Europa og USA.

Det er klart at fagbevegelsen har vanskelige arbeidsforhold på bakgrunn av situasjonen. Noe av det vanskeligste er å få samlet folk til møter. Dette på grunn av den begrensingen av bevegelsesfrihet Palestinerne har. Et eksempel er en deltager på et møte med LO. Han bodde ca 30 min gange fra møteløkalet. Men på bakgrunn av at han måtte gjennom en "check point" brukte han over 5 timer på vei hjem.

PGFTU er også påvirket av forholdet mellom Hamas og Fatah. PGFTU er fatah sympatisører. Det virker som om forholdet mellom Hamas og Fatah på Vestbredden ikke er like tilspisset på samme måte som i Gaza. Ledelsen i PGFTU på Vestbredden mener at Hamas ikke har innflytelse på organisasjonen og tilbakeviser at Hamas bidrar til interne konflikter i PGFTU. Det er likevel ikke tvil om at det palestinske samfunnet går i mer muslimsk retning. Det er flere kvinner med Hijab å se enn tidligere, og på en Ungdomskonferansen i Nablus ble det åpnet med muslimsk bønn, noe som var utenkelig på en faglig konferanse på Vestbredden for noen år tilbake. Håpet er at den nylige inngåtte samarbeidsavtalen mellom Fatah og Hamas fører til konstruktivt samarbeid som gjør at palestinerne ikke fortsetter å motarbeide hverandre.

Grunnet den vanskelige politiske, faglige og humanitære situasjonen i Gaza er det ikke planlagt prosjektaktiviteter der i 2008. Det er heller nesten ikke aktivitet i PGFTU der.

Ungdomsarbeid i PGFTU er viktig for å få engasjert den oppvoksende generasjonen. Derfor satser LO sterkt på ungdom og prosjektet med ungdom. LO arrangerte i februar 2008 en ungdomskonferanse som samlet omlag 140 ungdommer i Nablus, Palestina. Denne ble arrangert i samarbeid med PGFTU.

Ungdomskonferansen ble oppsummert som vellykket og skapte stort engasjement blant de mange unge palestinerne som var til stede. Temaer som ble diskutert var likestilling, den økende arbeidsløsheten og ungdomsarbeidet i PGFTU

Det viktige er at ungdomssamarbeidet engasjerer mange unge og nye potensielle medlemmer til PGFTU, og at prosjektet ser ut til å vitalisere organisasjonen.

Innfør Ungdomsgarantien

Ungdomsgarantien ble innført i 1995 av AP, men ble fjernet 3 år seinere. Den gikk ut på at ungdom under 25 år skulle få et tilbud om utdanning, jobb eller kompetansegivende utdanning innen 6 mnd. Nå i den siste tiden har arbeidsledigheten vært veldig lav, men de siste indikasjoner sier at denne trenden nå er snudd. Derfor haster det å legge press på regjeringa om å innføre ungdomsgarantien igjen. Det vil også være lettere økonomisk nå å innføre denne ordningen mens arbeidsledigheten fortsatt er lav. SU mener at å ikke tilby ungdommer noe å gjøre er å kaste bort ungdommers liv. Det er få ting som er mer nedbrytende på mennesker som det å føle at en er en belastning på samfunnet istedenfor en ressurs. Derfor krever vi at regjeringen gjeninnfører ungdomsgarantien slik at ungdommer får bli den ressursen de er for samfunnet vårt.

Den viktige ungdomsgarantien

Publisert 17.06.2007 - 22:00 Rana Blad

Fagforbundet mener det haster å få på plass en ny ungdomsgaranti som gir all ungdom under 25 år rett til jobb, utdanning eller kompetansegivende opplæring.

En lignende ungdomsgaranti ble innført av Arbeiderpartiet i regjering i 1995, og fjernet av Bondevikregjeringen i 1998. En evalueringsrapport fra Institutt for samfunnsforskning i 2006, viser at ungdomsgarantien fungerte. Fagforbundet mener at aktuelle virkemidler i en ny ungdomsgaranti blant annet kan være lærlingplasser, lære kandidater, ungt entreprenørskap, og styrking av rådgivnings- og oppfølgingstjenesten.

Arbeidsledighet blant unge er fortsatt et stor problem. 31. februar i år var det 9.630 arbeidsledige under 24 år (ca 4 % av arbeidstyrken). Den totale arbeidsledigheten er på 52.059 (2,2 % av arbeidstyrken). Ledighet blant unge kan skyldes manglende erfaring og ansiennitet, men også ufrivillig deltid.

Det skaper økonomisk usikkerhet i etableringsfasen. Unge har ofte ikke rett til dagpenger og mange opplever å få psykiske plager fordi de føler at de er unyttige i samfunnet.

Arbeidsledighet rammer den enkelte hardt. I en svensk undersøkelse dokumenteres det at arbeidsledighet blant ungdom som akkurat har fullført utdanning kan få langvarige konsekvenser. Det er større sannsynlighet for at de som var arbeidsledige rett etter utdanning også er arbeidsledige, helt eller delvis, både fem og ti år etter utdanningens slutt. Arbeidsledige rett etter utdanning har senere i gjennomsnitt 17 prosent lavere lønn enn de som ikke var arbeidsledige.

Det er når ledigheten er lav regjeringen må komme med virkemidler som befester den lave ledigheten. Det haster – landet trenger flere hender!

Line Tollefsen,

leder av Ungdomsutvalget i Fagforbundet Nordland red.su (og faglig utvalg SV)

Lovfest retten til lærlingeplass!

Det er ikke lik rett til videregående utdanning i Norge. Ungdommer på yrkesfag har ingen rett til lærlingeplass og kan dermed bli stående uten fullført utdanning eller et godt fagbrev. SU bruker 1. Mai til å kreve lovfestet rett til lærlingeplass, og til å kreve at regjeringen legger mer press på arbeidsgivere, både i offentlig og privat sektor. .

På helt kort sikt kan:

- Fjerne arbeidsgiveravgifta på lærlingeplasser
- Opprette flere offentlige lærlingeplasser.
- Innføre klausuler i offentlige kontrakter om at bedrifter som utfører oppdrag skal opprette lærlingeplasser.
- Krver at kommunen selv prioriterer opprettingen av lærlingeplasser, og setter av penger til støtteordninger for bedrifter som tar i mot lærlinger, og sørger for at kommunen selv gir tilbud om mange lærlingeplasser.

SU krever også at kvaliteten på lærlingetiden utbedres. I dag er det ulike krav ved ulike skoler, SU krever at lærlinger vurderes etter faglig solide kriterier som gjelder alle – ikke varierer fra sted til sted.

Mangelen på læreplasser er med å på øke frafallet i skolen. Altfor mange elever faller fra i løpet av opplæringstiden, frafallet er størst ved yrkesfaglige linjer. Nesten tre av ti elever på yrkesfaglige studieretninger, som startet i grunnkurs første gang 2001, sluttet underveis i utdanningsløpet. Til sammenligning var det kun 6 prosent av elevene på allmennfaglige studieretninger som sluttet. Mens 83 prosent av elevene/lærlingene på allmennfaglige studieretninger oppnådde en formell kompetanse i løpet av fem år, var tilsvarende tall for elever/lærlinger på yrkesfaglige studieretninger 54 prosent. I tillegg til at retten til lærlingeplass lovfestes må utdanningsløpet på yrkesfagene bli bedre for å minske frafall.

Kilde: Ssb www.ssb.no/vgogjen/

Størst frafall i yrkesfag

36 prosent av elevene som startet på en yrkesfaglig studieretning i videregående opplæring i 1999, avbrøt utdanningen målt fem år etter at de startet på grunnkurs for første gang.

Det er stor forskjell i gjennomføringsgrad mellom de yrkesfaglige og de allmennfaglige studieretningene i videregående opplæring. Av 1999-kullet fullførte i gjennomsnitt 84 prosent av elevene på de allmennfaglige studieretningene i løpet av fem år. Tilsvarende tall for elevene/lærlingene i yrkesfag var 55 prosent. De tre yrkesfaglige studieretningene trearbeidsfag, hotell- og næringsmiddelfag og mekaniske fag hadde høyest avbruddsprosent med henholdsvis 51, 46 og 46. Bare 12 prosent av elevene på de allmennfaglige studieretningene musikk, dans og drama og idrettsfag avbrøt utdanningen.

Avbrutt videregående opplæring betyr at eleven/lærlingen ikke lenger er registrert som elev/lærling i videregående opplæring. Disse personene kan ha begynt på en annen type utdanning, valgt å reise utenlands eller gått ut i arbeidslivet. Fullført opplæring betyr at eleven/lærlingen har bestått alle årstrinn i videregående opplæring som fører til vitnemål eller fag-/svennebrev.

Frafallstallene er stabile

Det er liten forskjell mellom ulike elevkull når det gjelder frafall i videregående opplæring. Hver fjerde elev/lærling avbryter utdanningen, målt fem år etter at de startet på grunnkurs for første gang. Dette gjaldt både 1994-, 1997-, 1998- og 1999-kullet. Kjønnsforskjellene holder seg også stabile. Tre av ti gutter i 1999-kullet avbrøt videregående utdanning, mens dette gjaldt to av ti for jentenes del. Dette samsvarer med tall fra tidligere års elevkull.

Sosial bakgrunn betyr mye. Elever/lærlinger med høyt utdannede foreldre fullfører i større grad enn ungdom med foreldre med lav utdanning. Over halvparten av guttene som startet på grunnkurs for første gang i 1999, og som har foreldre med kun grunnskoleutdanning, avbrøt utdanningen. Til sammenlikning avbrøt bare 12 prosent av guttene med foreldre med lang høyere utdanning (mer enn fire år). Tilsvarende tall for jentene i det samme kullet var henholdsvis 39 og 6 prosent.

Det er stabile forskjeller mellom fylkene. For 1999-kullet var forskjellen 20 prosentpoeng fra det fylket som hadde lavest avbruddsprosent til det som hadde høyest. Dette gjaldt også for 1998-kullet. Vest-Agder, Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Oppland, Hordaland, Møre og Romsdal, Vestfold, Aust-Agder og Rogaland lå under gjennomsnittet på 24 prosent frafall for elevene som startet på grunnkurs for første gang i 1999.

Kilde: Ssb <http://www.ssb.no/vgogjen/>